

คู่มือการปฏิบัติ

กาญจนบุรีโมเดล

การผลิตผักสลัดอินทรีย์สร้างรายได้สูง

โครงการ 76 จังหวัด 76 โมเดล การผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาญจนบุรี
สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5
กรมวิชาการเกษตร

ดาวน์โหลดคู่มือการปฏิบัติ

สกว

คู่มือการปฏิบัติ

กาญจนบุรีโมเดล

การผลิตผักสลัดอินทรีย์สร้างรายได้สูง

โครงการ 76 จังหวัด 76 โมเดล การผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาญจนบุรี
สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5
กรมวิชาการเกษตร

คำนำ

คู่มือ “กาญจนบุรีโมเดลการผลิตผักสลัดอินทรีย์สร้างรายได้สูง” จัดทำขึ้นภายใต้โครงการ “76 จังหวัด 76 โมเดล การผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง” ที่ผ่านการถอดบทเรียนจากการผลิตผักสลัดอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเผยแพร่เทคโนโลยีของเกษตรกร และเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการ เจ้าหน้าที่ เกษตรกร และบุคคลผู้สนใจทั่วไปนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติและปรับใช้ในการผลิตผักอินทรีย์คุณภาพก่อให้เกิดรายได้สูงต่อไป

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาญจนบุรี

พฤษภาคม 2566

สารบัญ

	หน้า
ข้อมูลเกษตรกร	1
เทคโนโลยีการผลิตผักสลัด	2
▪ พันธุ์ผักสลัดที่นิยมบริโภค	2
▪ การเตรียมโต๊ะปลูก	3
▪ การเตรียมดินปลูก	3
▪ การปลูก	4
▪ การดูแลรักษา	5
▪ โรค-แมลงศัตรูพืช	6
▪ การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว	7
▪ การตลาด	7
เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำไปใช้	8
▪ เทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร	8
▪ เทคโนโลยีของเกษตรกร	8
ผลผลิต ต้นทุน รายได้ รายได้สุทธิ (บาท/ไร่/ปี)	9
การยอมรับและความพึงพอใจเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร	9
คำแนะนำ	9

สวนผักสลัด บ้านปุ๋ยมอญ

ข้อมูลเกษตรกร

ชื่อ นายวิฑูรย์ ปรางจโรจน์

อายุ 64 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 84 หมู่ 7 ตำบลพังตรุ

อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ชนิดพืช ผักสลัด 7 ชนิด พื้นที่ 3 ไร่

พิกัดแปลง X 583657 Y 1563416

การศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเกษตรกาญจนบุรี

ตำแหน่ง ประธาน ศพก. เครือข่ายศูนย์เรียนรู้การผลิผักออร์แกนิก

ประธานวิสาหกิจชุมชนผักสุ่มหัว จังหวัดกาญจนบุรี

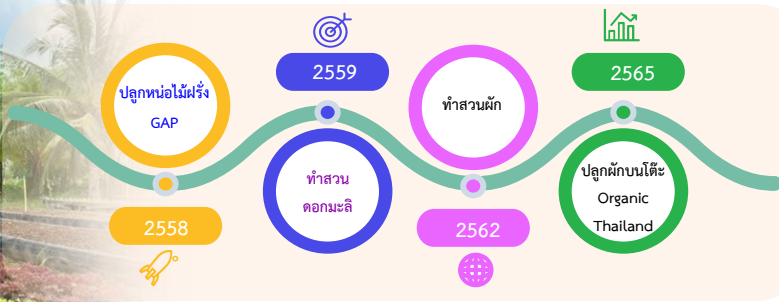
ข้อมูลติดต่อ สวนผักสลัด “บ้านปู่ฑูรย์”

☎ : 087-0910171, 098-3422242

📘 : บ้านปู่ ฑูรย์, คุณนาย กระจ่าง

ประสบการณ์ในการทำเกษตร

แผนการผลิตผักสลัด

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ช่วงการผลิต	รอบ 1	รอบ 2	รอบ 3		รอบ 4		รอบ 5		รอบ 6		รอบ 7	
รายละเอียด	อายุเก็บเกี่ยว 40-50 วัน ซึ่งขึ้นอยู่กับฤดูกาล สามารถปลูกหมุนเวียนได้ 7 รอบการผลิต/ปี											

เทคโนโลยีการผลิตผักสลัด

พันธุ์ผักสลัดการค้าที่นิยมบริโภค

1. เรดโอ๊ค (Red Oak lettuce)

ลักษณะเป็นพุ่มหยักซ้อนกันเป็นชั้น ก้านใบสีเขียว กลางใบจนถึงขอบใบเป็นสีแดงอมน้ำตาลเข้มหยิกแยกเป็นแฉก

2. กรีนโอ๊ค (Green Oak Lettuce)

ลักษณะเป็นพุ่ม ใบหยัก สีเขียวอ่อนปลายแฉกโค้งอ่อนนุ่มซ้อนกัน

3. บัตเตอร์เฮด (Butterhead Lettuce)

ลักษณะกลมรูปทรงอวบอ้วน ใบซ้อนหนาเหมือนดอกกุหลาบ

4. เรดโครอล (Red Coral Lettuce)

ลักษณะเป็นพุ่ม ปลายใบหยักฟู แผ่นใบสีน้ำตาลแดงค่อนข้างนุ่ม

5. คอส (Cos Lettuce)

ลักษณะใบยาว ก้านใบอวบสีเขียว มีความกรอบ

6. เบบี้คอส (Baby Cos Lettuce)

ลักษณะทรงกลมเรียวยาว โคนใบกว้างใหญ่ ใบหนาเห็นเส้นใบชัดเจนสีเขียวเข้ม

7. ฟิลเลย์ ไอซ์เบิร์ก (Frillice Iceberg Lettuce)

ลักษณะใบเป็นพุ่มหยิกหนา สีเขียวเข้ม ใบกรอบฉ่ำน้ำ

การเตรียมโต๊ะปลูก

เตรียมโต๊ะปลูกขนาด 1.2 x 12 เมตร ประกอบด้วย

- เสาค้ำหน้าสามความยาว 1 เมตร
- เหล็กกล่องขนาด 1.5 x 1.5 นิ้ว จำนวน 4 เส้น
- กระเบื้องหลังคายาว 1.2 เมตร 28 แผ่น
- ตาข่ายพลาสติกเพื่อรองรับวัสดุปลูกยาว 14 เมตร
- ท่อPVC ขนาด 1 นิ้ว 14 ท่อน

▲ การสร้างโต๊ะปลูก

การเตรียมดิน

- ใช้ดินเปลือกมันสำปะหลังผสมกับขี้ไก่แกลบที่ผ่านการหมักแล้ว 3 เดือน อัตราส่วน 4:1 (900 กิโลกรัม/โต๊ะ) คลุกเคล้าให้กัน
- ใส่ดินปลูกสูงจากพื้นโต๊ะ 15 เซนติเมตร ส่วนรอบการผลิตถัดไปใส่ ขี้ไก่แกลบ 30 กิโลกรัม/โต๊ะ (อัตรา 2 กิโลกรัม/ตารางเมตร)

▲ ดินปลูก

▲ เครื่องมือพรวนดินบนโต๊ะปลูก

การปลูก

ปฏิทินการปลูกผักสลัด

เตรียมดินปลูก	1-5 วัน	15-20 วัน	21-40 วัน	40-50 วัน
ดินเปลือกมัน ผสมขี้ไก่แกลบ	- เพาะเมล็ด - ย้ายลงถาดเพาะ	ย้ายกล้า ปลูกบนโต๊ะ	ดูแลรักษาการ เจริญเติบโต	เก็บเกี่ยว ผลผลิต

การปลูกผักสลัดของเกษตรกรต้นแบบสามารถปลูกได้ 7 รอบการผลิต/ปี

การเพาะกล้า

- นำพีทมอส 10 ลิตร และเชื้อราไตรโคเดอร์มา 30 มิลลิลิตร ผสมคลุกเคล้าให้เข้ากันแล้วใส่ลงกระบะเพาะ
- หว่านเมล็ดลงบนกระบะเพาะ และรดน้ำให้ชุ่ม
- เมื่อเมล็ดเริ่มงอกประมาณ 5 วัน ย้ายลงถาดเพาะ
- ดูแลรักษาการเจริญเติบโต
- เมื่อต้นกล้าอายุได้ 15-20 วัน ย้ายลงโต๊ะปลูก

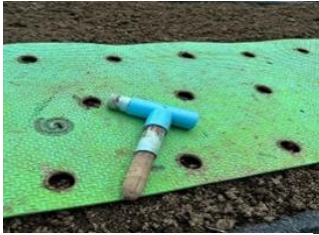
▲ การย้ายต้นอ่อนลงถาดเพาะ

▲ ต้นกล้าอายุ 15 วัน

วิธีการปลูก

- ใช้อุปกรณ์เจาะหลุมกำหนดระยะปลูก 20 X 20 เซนติเมตร
- นำต้นกล้าปลูกจำนวน 1 ต้น/หลุม จะได้ 360 ต้น/โต๊ะปลูก

▲ การใช้อุปกรณ์เจาะหลุมกำหนดระยะปลูก

▲ การปลูกลงบนโต๊ะ

การดูแลรักษา

การให้น้ำ ให้น้ำวันละ 2 ครั้ง ในช่วงเช้าและเย็นให้ทั่วถึงสม่ำเสมอทั้งโต๊ะปลูก โดยใช้ฝักบัวต่อกับสายยาง ในกรณีที่สภาพอากาศร้อนให้น้ำด้วยระบบสปริงเกอร์เพื่อเพิ่มความชื้นและลดความร้อนในอากาศ

▲ การให้น้ำโดยใช้ฝักบัว

▲ การให้น้ำด้วยสปริงเกอร์เพื่อลดความร้อน

โรค-แมลงศัตรูพืช

โรคที่สำคัญและการป้องกันกำจัด

1. โรคใบจุดหรือใบจุดตากบ

พบทุกระยะการเจริญเติบโต ในช่วงสภาพอากาศ ร้อนชื้นโดยเฉพาะฤดูฝน ควบคุมโรคและป้องกัน กำจัดโดยใช้เชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสซบทีลิส 20W1 อัตรา 50 กรัม/น้ำ 20 ลิตร พ่นช่วงเย็น

โรคใบจุด

2. โรครากเน่าโคนเน่า และเน่าคอดิน

พบการระบาดใน ระยะเพาะกล้า และช่วงแรกของการเจริญเติบโตของพืช ในสภาพ อากาศร้อนชื้น ควบคุมและป้องกันกำจัดโดยใช้ เชื้อราไตรโคเดอร์มา ในรูปแบบเชื้อสดอัตรา 200 กรัม/น้ำ 20 ลิตร พ่นทุก 3-5 วัน

แมลงศัตรูที่สำคัญและการป้องกันกำจัด

1. กลุ่มแมลงปากกัด

ด้วงหมัดผัก ด้วงกุกหลาย แมลงค่อมทอง หนอนกระทู้ผัก และ

หนอนใยผัก พบระบาดมากช่วงฤดูฝน ใช้ไส้เดือนฝอยสายพันธุ์ไทย ชนิดเชื้อสดกำจัดแมลงอัตรา 20 ล้านตัว/น้ำ 5 ลิตร/โต๊ะปลูก

2. กลุ่มแมลงปากดูด

ได้แก่ เพลี้ยอ่อน เพลี้ยไฟ

พบระบาด มากช่วงสภาพอากาศร้อนและแห้งแล้ง ควบคุมและกำจัดโดยใช้เชื้อรา บิวเวอร์เรีย หรือเชื้อราเขียวเมตาไรเซียม อัตรา 200 กรัม/น้ำ 20 ลิตร พ่นช่วงเย็น 1 ครั้ง/สัปดาห์ เมื่อพบการระบาดรุนแรงพ่นวันเว้นวัน

แมลงค่อมทอง

เพลี้ยไฟ

การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว

- ตัดผักสลัดที่อายุ 40-50 วัน (ขึ้นอยู่กับฤดูปลูก)
- ตัดต้นผักสลัดที่มีขนาด 200 กรัม
- เก็บเกี่ยวในช่วงเช้า ใช้มีดตัดผักสลัดแต่ละชนิด ใส่ตะกร้า ขนย้ายไว้ในที่ร่มรอการตัดแต่ง
- ตัดแต่งใบที่เสียหายออกนำมาล้างทำความสะอาด
- ผึ่งให้สะเด็ดน้ำ บรรจุใส่ถุงพลาสติกชนิดละ 10 กิโลกรัม
- รอการขนส่ง

▲ การเก็บเกี่ยว

ทุกกระบวนการต้องทำอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้ผักชำเกิดความเสียหาย

▲ การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

การตลาด

- จำหน่ายผลผลิตให้กับสหกรณ์แก้วเกษตร ส่งวันจันทร์ พุธ และศุกร์
- จำหน่ายผลผลิตให้กับบริษัทปฐมสุข ส่งทุกวันพฤหัสบดี
- เกษตรกรจำหน่ายผักสลัดในราคา 80 บาท/กิโลกรัม

เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำไปใช้

เทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร

เชื้อแบคทีเรียบาซิลลัสซับทีลิส 20W1 ใช้ควบคุมและป้องกันโรคใบจุดหรือใบจุดตากบ

ไส้เดือนฝอยสายพันธุ์ไทยชนิดเชื้อสด ใช้กำจัดแมลงและควบคุมการเข้าทำลายของกุ่มแมลงปากกัด

เทคโนโลยีของเกษตรกร

โต๊ะปลูกผัก เพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วมขังแปลงและการจัดการวัชพืชเพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติงาน

ดินปลูก ใช้ดินเปลือกมันสำปะหลังผสมกับขี้ไก่เกลบ ซึ่งมีน้ำหนักเบา ร่วนซุย ระบายน้ำได้ดี และไม่ต้องเปลี่ยนดินปลูกบ่อย

เครื่องมือพรนดินบนโต๊ะปลูก ประหยัดเวลาและแรงงาน

อุปกรณ์ปลูก เพื่อเจาะหลุมและจัดระยะปลูก

ระบบให้น้ำด้วยโซลาร์เซลล์ ให้น้ำผักสลัดบนโต๊ะปลูก และเพิ่มความชื้นในอากาศช่วงสภาพอากาศร้อน

เชื้อราเขียวเมตาโรเซียม และเชื้อราบิวเวอร์เรีย ใช้ควบคุมแมลงปากดูด ได้รับการสนับสนุนและถ่ายทอดเทคโนโลยีจาก สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)

เชื้อราไตรโคเดอร์มา ใช้ควบคุมและป้องกันโรครากเน่าโคนเน่า ในช่วงเพาะกล้า และช่วงแรกของการเจริญเติบโตหลังย้ายปลูก โดยหัวเชื้อซื้อจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (กำแพงแสน) นำมาขยายและผลิตไว้ใช้เอง

ผลผลิต ต้นทุน รายได้ รายได้สุทธิ (บาท/ไร่/ปี)

ปี พ.ศ.	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	เฉลี่ย 3 ปี	ปี 2566
ผลผลิต (กิโลกรัม)	1,535	1,747	1,960	1,747	2,056
ราคา (บาท)	80	80	80	80	80
ต้นทุน (บาท)	9,558	17,880	31,090	19,509	31,940
รายได้ (บาท)	122,800	139,760	156,800	139,786	164,480
รายได้สุทธิ (บาท)	113,242	121,880	125,710	120,277	132,540

¹⁴ ต้นทุนการทำโต๊ะปลูก ขนาด 1.2 x 2 เมตร 4,732 บาท/โต๊ะ

หมายเหตุ : ปริมาณผลผลิต ต้นทุน และรายได้ คำนวณจาก 7 รอบการผลิต/ปี

การยอมรับและความพึงพอใจเทคโนโลยี ของกรมวิชาการเกษตร

เกษตรกรยอมรับและมีความพึงพอใจเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตรในระดับมาก ในการนำชีวภัณฑ์ ได้แก่ เชื้อแบคทีเรีย บาซิลลัส ซับทีลีส 20W1 และไส้เดือนฝอยสายพันธุ์ไทยชนิดเชื้อสดไปใช้ในการควบคุมและป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช

คำแนะนำ

1. เหมาะสำหรับการปลูกในสภาพพื้นที่ที่มีการระบายน้ำไม่ดี หรือทั่วไป
2. การปลูกผักสลัดต้องมีแหล่งน้ำเพียงพอ
3. สำหรับผู้ที่สนใจสามารถนำโมเดลนี้ไปปรับใช้ด้วยต้นทุนการผลิตเริ่มต้น ประมาณ 6,280 บาท/โต๊ะปลูก

คณะผู้จัดทำ

1. นางสาวนันทนา โพธิ์สุข นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
2. นายจักรพงษ์ บริสุทธิ์ นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
3. นางทิพย์อรุณี สิทธินาม นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
4. นางสาวอำไพ ประเสริฐสุข นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
5. นางสาวศัสสมน นิเทศพัตรพงศ์ นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
6. นางรัตนารณณ์ คชวงศ์ นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ
7. นายวัชรพล เชื้อเพชร เจ้าพนักงานการเกษตรชำนาญงาน
8. นางสาวชฎาพิศ ไทรสังข์ดำรงพร นักวิชาการเกษตร
9. นางรัชชก ทองเวียง รักษาการผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาญจนบุรี
10. ดร.นุชนารถ ตั้งจิตสมคิด ที่ปรึกษากรมวิชาการเกษตร

คณะทำงานติดตามและคัดเลือกแปลงต้นแบบโครงการ 76 จังหวัด 76 โมเดล การผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5

1. นางอารดา มาสรี ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5
2. นายदारรุ่ง คงเทียน ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอุทัยธานี
3. นายเกรียงศักดิ์ ขาติปรีดี ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรปทุมธานี
4. นางรัชนก ทองเวียง รักษาการผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาญจนบุรี
5. นายอุดมศักดิ์ ดวนมีสุข ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรราชบุรี
6. นางเพ็ญลักษณ์ ชูดี ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครปฐม
7. นายนพพร ศิริพานิช ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรเพชรบุรี
8. นายนิพนธ์ ภาชนะวรรณ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครสวรรค์
9. นางอรัญญา ภู่วิไล ผู้อำนวยการกลุ่มถ่ายทอดเทคโนโลยี
10. นางสาวเครือวัลย์ บุญเงิน ผู้อำนวยการกลุ่มวิชาการ
11. นางสาววาริรัตน์ สมประทุม นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
12. นายปิยนันท์ พวงจันทร์ นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
13. นางสาววิชรา สุวรรณอาสน์ นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
14. นางสาวฉัตรมณี สังข์สุวรรณ นักวิชาการเกษตรชำนาญการ

สนับสนุนงบประมาณ โดย กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)

ติดต่อสอบถาม

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาญจนบุรี

เลขที่ 3 หมู่ 5 ตำบลหนองหญ้า อำเภอมะเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

034-552036-7

hortkan@yahoo.com

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาญจนบุรี

